

Демченко Діна Ісхаківна

Кандидат педагогічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА

У статті досліджується компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутнього юриста, як важливий шлях модернізації освітньої сфери і визначаються серед пріоритетних. Мета використання іноземної мови в процесі професійної підготовки майбутніх представників юридичної професії полягає в тому, щоб допомогти студентів стати «дієздатним з іноземної мови за фахом». Під мовною дієздатністю за фахом науковці розуміють «здатність людини, яка навчається, одержувати відповідну інформацію іншою

мовою і здатність порозумітися іноземною мовою», що передбачає спроможність одержувати максимум інформації, використовуючи свої мовні засоби і творчі стратегії, однозначно і досить компетентно висловити свою думку засобами іноземної мови. Розглядається, зокрема, зміст професійно спрямованого навчання іноземної мови на різних етапах у немовному вищому навчальному закладі, визначаються нові тенденції формування вмінь іншомовного спілкування, порушуються соціокультурний аспект та психолого-методичні проблеми, пропонується методика застосування матеріалів першоджерел.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна іншомовна компетентність, формування професійної іншомовної компетентності, підготовка юриста за спеціальністю, наддержавне, правове, іншомовні дієздатність за спеціальністюю.

Актуальність. Компетентність (професійна, педагогічна, комунікативна, іншомовна тощо) здобуває статусу особливої реальності, істотно важливої як у сфері професійної юридичної освіти, так і в галузі практичної діяльності. Оскільки «спеціальні форми компетентності передбачають уміння вирішувати окремі завдання у професійному виді діяльності» [1, с. 285], доцільно звернутися до характеристики сутності поняття «іншомовна компетентність юриста» з метою виявлення і характеристики його специфіки. Аналіз існуючих характеристик поняття «компетентність» дозволяє розкрити сутність іншомовної компетентності, схарактеризувати її структуру.

Мета – довести, що поняття «іншомовний» має значення, коли йдеться про «іншу» або іноземну мову. Під іноземною мовою розуміється мова, «яка вивчається поза умовами її природного існування, тобто в навчальному процесі, й яка не вживається поряд з першою в повсякденній комунікації» [5, с. 31]. Таким чином, іноземна мова, на відміну від рідної мови, засвоюється людиною поза соціальним оточенням, в якому ця мова є природним засобом спілкування.

Основний матеріал. Специфіка процесу формування іншомовної компетентності майбутнього юриста у фаховій підготовці невід’ємно пов’язана як з мовою взагалі, так із іноземною мовою безпосередньо, оскільки виникнення й існування природної мови невід’ємно пов’язано з виникненням і існуванням людини. Мова як «система мовних засобів, необхідних для спілкування та передачі досвіду від покоління поколінням» [6, с. 20], має властивість соціального та культурного призначення. Ця система існує, насамперед, не тільки для окремо взятої людини, а для відповідного соціуму [7].

Слід відзначити, що в юридичній діяльності важливе місце займає комунікативна компетентність юриста, оскільки юридична професія належить до професій «підвищеної мовленнєвої відповідальності» [8, с. 32], де слово виступає професійним інструментом, від володіння яким залежить не тільки успіх професійної діяльності, але й доля інших людей, суспільства в цілому. Професійна компетентність юриста пов’язана з комунікативною компетентністю, до складу якої входять знання про мовні засоби і ситуації спілкування, володіння комплексом мовленнєвих умінь, що дозволяють юристу досягти результативності в спілкуванні і взаємодії, правильно будувати і розуміти різні тексти, адекватно використовувати мовні і мовленнєві засоби стосовно до конкретних завдань і умов спілкування.

Оскільки і лінгвістика, і психолінгвістика розглядають мову не тільки як певну систему мовних засобів, але й як один з аспектів людської діяльності – соціальний (мовна діяльність є розумова і творча діяльність), то оволодіння іноземною мовою, націлене на формування в тих, кого навчають, рис вторинної мовної особистості, є свідомим (когнітивним) і творчим процесом, а не «запрограмованою поведінкою». Іноземна мова виступає певним джерелом відомостей про соціально-економічний, науково-технічний та загальнокультурний прогрес суспільства, який відкриває тим, хто її вивчає, доступ до величезного духовного багатства інших народів, підвищує рівень їх гуманітарної освіти .

Інтернаціоналізація суспільного життя обумовлює необхідність оволодіння і використання іноземної мови кожною особистістю. Вона стає дієвим чинником соціально-

економічного, науково-технічного й загальнокультурного прогресу суспільства, що підвищує статус іноземної мови як галузі освіти [9, с. 241].

Поступово змінюється відношення до оволодіння іноземною мовою як до другорядного завдання, що забезпечує лише загальнокультурну підготовку майбутнього фахівця, оскільки:

- іноземна мова слугує ефективним фактором гуманізації освіти, оскільки її використання пов'язано з процесом спілкування, спрямованим на налагодження міжособистісних стосунків. Вона розглядається не тільки як засіб гуманітаризації, що впливає на розвиток особистості того, кого навчають, але й як частина його професійної підготовки;

- неможливо правильно виразити свою думку іноземною мовою без усвідомлення фактів дійсності, предметів і явищ, про які йде мова. Отже, оволодіння іноземною мовою, її усвідомлене використання сприяє розвитку мислення;

- оволодіння іноземною мовою розвиває і логічне мислення особистості, оскільки в мові відбивається логічність і системність усвідомлення матеріального світу;

- оволодіння іноземною мовою в вищих навчальних закладах сприяє виробленню в студентів уміння правильно і грамотно передавати свої думки рідною мовою, попереджає й сприяє подоланню професійної недорікуватості, розвитку мовленнєвої культури особистості;

- за допомогою іноземної мови студенти знайомляться: з культурою, мистецтвом країни, мову якої вони вивчають, з творами її поетів, письменників; з побутом, звичаями, вдачами, етикою народу, мову якого вони вивчають; з загальнолюдськими цінностями тощо, що сприяє розвитку загальної культури особистості;

- оволодіння іноземною мовою дозволяє ознайомитися з культурою письмового спілкування. Знання майбутніх фахівців збагачують і переклад наукової статті, й складання реферату або анотації, написання доповіді тощо;

- завдяки знанню іноземних мов фахівець-випускник вищого навчального закладу здобуває інформацію про розвиток своєї галузі професійної діяльності за кордоном, має можливість порівнювати досягнення своєї країни і свої власні з досягненнями колег-представників професії за кордоном; бере участь у науково-технічній творчості, забезпечує відповідність результатів своєї праці рівню світових стандартів;

- значимість для майбутнього фахівця різних умінь в галузі іноземної мови визначається необхідністю читати і перекладати спеціальну літературу, вміти вивчати і систематизувати матеріали про професійну діяльність, вможливує ділове листування іноземною мовою, проведення діалогів з ділових тем тощо;

- поступово в студентів виробляється вміння самостійно працювати з іншомовною професійною інформацією, що відіграє важливу роль у професійній діяльності;

- індивідуалізація під час оволодіння іноземними мовами, формування в майбутніх фахівців уміння самостійно одержувати необхідні знання, вміння застосовувати й оновлювати їх змушує по-новому осмислити процес професійної підготовки в цілому, відібрати найбільш раціональні і прийнятні з існуючих методик, удосконалювати окремі прийоми.

Будь-яка форма використання іноземної мови в вищому навчальному закладі, на думку Ж. Ніколаєвої, може бути описана таким чином: використання мови, в тому числі і її вивчення, включає в себе дії, що виконуються особами (студентами). В результаті таких дій у студентів розвиваються як загальні, так і, особливо, комунікативні мовленнєві компетенції. Сформовані компетенції «використовуються в міру необхідності в різних контекстах залежно від різних умов та різних потреб для здійснення різних видів мовленнєвої діяльності, до яких належать мовленнєві процеси продукції та сприйняття текстів, пов'язаних з певними темами у специфічних сферах»

Як відзначають дослідники [3], оволодіння студентами немовних спеціальностей іноземною мовою і використання її має свою специфіку як стосовно цілей, так і стосовно вибору методів та прийомів роботи. Провідним напрямом в оволодінні іноземною мовою є здобуття тими, хто навчається, такого рівня комунікативної компетенції, який дозволив би користуватися іноземною мовою в певній галузі професійної діяльності.

Мета використання іноземної мови в процесі професійної підготовки майбутніх представників юридичної професії полягає в тому, щоб допомогти студентові стати «дієздатним з іноземної мови за фахом». Під мовною дієздатністю за фахом науковці розуміють «здатність людини, яка навчається, одержувати відповідну інформацію іншою мовою і здатність порозумітися іноземною мовою», що передбачає спроможність одержувати максимум інформації, використовуючи свої мовні засоби і творчі стратегії, однозначно і досить компетентно висловити свою думку засобами іноземної мови.

Проте, як наголошують дослідники [3] і засвідчує власний досвід викладацької діяльності в вищому юридичному навчальному закладі, на практиці часто спостерігається розбіжність між змістом професійної підготовки майбутніх представників юридичної галузі та основними характеристиками використання іноземної мови. Так, викладання іноземної мови, як правило, відокремлено від навчання професійної діяльності студента, а включення в методичні посібники текстів з професійної тематики можна вважати лише зовнішньою реалізацією принципу зв'язку мовного і професійного навчання. Оволодіння іноземною мовою студентами юридичних навчальних закладів обмежується процесом викладання дисципліни «Іноземна мова», тоді як можливості її використання є набагато ширшими: в процесі самостійної і виховної роботи студентів, у процесі викладання загальноправових і спеціальних дисциплін тощо. Як наслідок, яскравим свідченням неефективності використання традиційних методик є нездатність випускників вищих юридичних навчальних закладів до ефективної, повноцінної професійної іншомовної комунікації.

У зв'язку з цим, одним з шляхів вирішення проблеми постає питання про навчання студентів іноземної мови для спеціальних цілей або професійно спрямованої іноземної мови з метою формування вмінь професійного іншомовного спілкування сучасного спеціаліста, «розвитку навичок самостійної роботи, які дозволяють студенту поповнювати знання, вдосконалювати свої особистісні риси, розвивати професійні уміння» вирішенню якого присвячено низку досліджень і публікацій. У них розглядається, зокрема, зміст професійно спрямованого навчання іноземної мови на різних етапах у немовному вищому навчальному закладі, визначаються нові тенденції формування вмінь іншомовного спілкування, порушуються соціокультурний аспект та психолого-методичні проблеми, пропонується методика застосування матеріалів першоджерел. Так, професійно спрямоване навчання іноземних мов в системі вищого педагогічного навчального закладу розглядається як «фахово-педагогічна спрямованість навчання з урахуванням потреби в вивченні іноземної мови щодо особливостей фаху й спеціальності майбутнього педагога».

Проведений аналіз досліджень з проблеми дозволяє стверджувати, що, в основному, розглядаються загальні питання, пов'язані з формуванням комунікативної компетенції майбутнього фахівця з метою професійного спілкування, проте не забезпечується належним чином подальша спроможність представників юридичної професії використання іноземної мови для вирішення проблем професійної діяльності, зокрема й на міжнародному рівні (особливо для студентів факультету міжнародних відносин). Крім того, не можна процес навчання студента іноземним мовам в вищому юридичному навчальному закладі вважати єдиним шляхом формування його професійної іншомовної компетентності, до того ж навчання іноземної мови є не метою, а засобом формування досліджуваного феномену.

Слід відзначити, що завдяки підвищенню інтересу до іноземних мов у сучасній життєдіяльності увага наукової спільноти перемістилася від дослідження особливостей літературної іноземної мови до вивчення мови, що використовується в реальному спілкуванні спеціалістів окремої галузі. У зв'язку з цим, науковці наголошують, що сучасним досягненням у галузі методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей став такий висновок: оскільки іноземна мова знаходить своє застосування в різних ситуаціях спілкування спеціалістів різних професій і різних спеціалізацій всередині професійної галузі, то, визначивши особливості типових ситуацій спілкування фахівців кожної конкретної галузі, можна моделювати процес їх реальної комунікації, і, відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий

матеріал, звузити весь широкий діапазон іноземної мови до конкретних потреб спеціалістів і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей. Таке рішення, на нашу думку, сприяє значній оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх спеціалістів стосовно опанування іноземної мови й може використовуватися як один з шляхів формування професійної іншомовної компетентності представника юридичної професії.

Отже, можна стверджувати, що провідним завданням опанування іноземною мовою в вищих навчальних закладах немовного профілю на сучасному етапі є не просто «навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях» [9, с. 241], а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності, оскільки й «ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмій до реальних умов їх практичного застосування».

Оскільки мовленнєва діяльність реалізується в галузі читання, мовлення, аудіювання та письма, на основі аналізу праць науковців та з урахуванням умов і потреб майбутньої професійної діяльності представників юридичної професії треба зазначити необхідність врахування положень, визначених науковцями [2, с. 51-52]:

- необхідність удосконалення знань з іноземної мови (особливо англійської) серед студентів юридичних навчальних закладів (особливо студентів факультету міжнародних відносин) постійно зростає, оскільки саме в юридичній сфері виникає потреба в безпосередніх контактах із зарубіжними колегами з вирішення юридичних проблем на міжнародному рівні, використанні інформації, здобутої іноземними колегами, крім того, існує реальна можливість перспективної професійної кар'єри за умови володіння іноземною мовою через тенденцію до створення єдиного європейського правового поля;

- оволодіння читанням (що є, як правило, провідною мовленнєвою діяльністю в процесі оволодіння іноземною мовою в вищих навчальних закладах) вважає пріоритетним для себе більшість студентів, але водночас вони вказують на необхідність розвитку вмій та навичок професійно орієнтованого мовлення та аудіювання для реалізації професійних функцій в безпосередніх контактах з іноземними колегами;

- потреба у безпосередніх письмових контрактах із зарубіжними колегами та партнерами, сподівання науковців, що Болонський процес допоможе державам створити в майбутньому єдину систему права, яка поєднуватиме в собі елементи континентальної і загальної системи права, зумовлює необхідність розвитку вмій та навичок письма іноземною мовою як виду мовленнєвої діяльності, що обумовлено й необхідністю обміну офіційною інформацією професійного характеру у формалізованому вигляді (офіційні документи).

Таким чином, цілком обґрунтовано стверджувати, що одним з шляхів формування професійної іншомовної компетентності представників юридичної галузі є навчання студентів читання, мовлення, аудіювання та письма з іноземної мови для забезпечення можливості й спроможності спілкування у майбутній професійній сфері, тобто забезпечити формування професійної іншомовної компетентності майбутнього юриста може професійно орієнтована іншомовна діяльність, котра передбачає підготовку майбутніх спеціалістів до ділового спілкування в усній і письмовій формах іноземною мовою.

Необхідною умовою досягнення цієї мети є комплексний розвиток вмій студентів в усіх видах мовленнєвої діяльності у процесі професійної підготовки. Адже юридична освіта XXI століття повинна бути інтернаціональною за змістом, оскільки глобалізація суттєво впливає на зміну засад і способів міждержавних відносин, формування наддержавного правового простору. Сьогодні від випускника юридичного навчального закладу вимагається знання зарубіжних юридичних першоджерел, використання їх в практичній юридичній діяльності, налагодження стосунків з іноземними колегами з метою вирішення спільних правових проблем, використання зарубіжного досвіду тощо.

Проблема професійної іншомовної компетентності майбутнього фахівця, як «об'єктивно існуючого, ускладнено структурованого феномену», процесу її формування досліджувалася

науковцями. Так, на думку російського дослідника М. Сахарова, іншомовна компетентність студентів є інтегративним системно-ціннісним новоутворенням спеціальних та іншомовних знань і вмінь, ціннісних відносин, які визначають здатність особистості керувати своєю діяльністю від визначення мети, вибору засобів до контролю й оцінювання отриманих результатів.

Досліджуючи іншомовну професійну компетентність майбутніх представників економічної галузі, В. Василевич визначає даний феномен як інтегровану систему функціональних складових і властивостей особистості; форму вираження суб'єкт-суб'єктного зв'язку учасників інтеракційно-комунікативного процесу під час розв'язання професійних завдань. А формування іншомовної професійної компетентності майбутніх економістів Ю. Сухарніков характеризує як процес, що включає в себе проміжні дидактико-технологічні етапи цього процесу а саме: прогнозування професійно важливих якостей фахівців-економістів для виробництва майбутнього, формування змісту й конструювання програми підготовки студентів-економістів, проектування педагогічного процесу.

«Іншомовна комунікативна компетенція», що забезпечує компетентність майбутнього фахівця морського флоту, українською дослідницею С. Козак визначається як «сформована у процесі навчання іноземної мови здібність вільно і адекватно до умов соціально-рольових ситуацій професійної діяльності розуміти і породжувати відповідні мовленнєві висловлювання згідно теоретичних положень і знань, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, які опікують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування, що здійснюються за допомогою засобів іноземної мови». Проте не можна, на нашу думку, погодитися з тим, що формування іншомовної комунікативної компетентності обмежується лише процесом навчання студентів іноземної мови. В процесі професійної підготовки майбутнього фахівця є набагато ширші можливості для забезпечення сформованості даного особистісного феномену: можливості загальнокультурних і професійних дисциплін, виховної і самостійної роботи студентів тощо.

Розкриваючи поняття іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей, М. Прадівлянний пов'язує його з комунікативними мовними компетенціями і відзначає наявність у даному феномені мотиваційних, морально-етичних та інших компонентів, спрямованих на творчість, дію, результат [10, с. 343].

Отже, на основі проведеного аналізу досліджень науковців можна зробити висновок про те, що іншомовна компетентність представника певної професійної галузі розглядається як якість особистості, котра характеризується продуктивністю іншомовної діяльності (тобто мовленнєвої діяльності іноземною мовою), високим рівнем творчого мислення, який забезпечує декодування іншомовної інформації професійного характеру. Іншомовна компетентність включає в себе цілісний комплекс знань у мовній і професійній сферах, умінь застосовувати ці знання в практичній професійній діяльності.

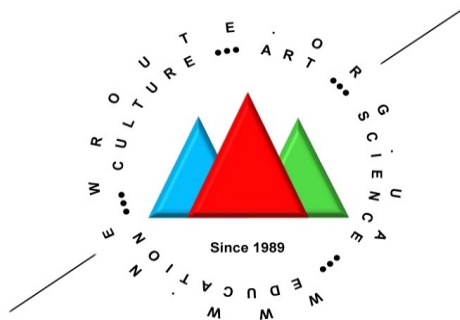
Крім того, іншомовна компетентність передбачає оволодіння студентами знаннями про культуру та систему мови, яку вони вивчають, що реалізується за рахунок формування мовних і мовленнєвих навичок оперування загальною і професійною лексикою, котра виявляється у продуційованні самостійного усного та письмового висловлювання і яка дозволяє студентам адекватно розуміти та приймати участь у спілкуванні з носіями мови. Отже, щодо формування даного особистісного феномену мова йде про необхідність засвоєння коду, що є відомим і зрозумілим носіям мови безвідносно до професійної діяльності (володіння мовою на загальному рівні), а також коду професійної іноземної мови, що є добре відомим носіям іноземної мови, котрі виконують певні професійні функції в певній професійній галузі.

Висновки. Таким чином, можна зробити загальний висновок про те, що іншомовна компетентність передбачає володіння людиною іншою (іноземною) мовою кваліфіковано. Щодо професійної іншомовної компетентності представника юридичної професії обов'язковим є достатній рівень знань, які б дозволяли розумітися, бути добре обізнаними як з усіма мовними аспектами іншої (іноземної) мови, так і з фаховою (юридичною) лексикою, особливостями

професійної діяльності, наявність достатнього рівня вмінь застосовувати знання на практиці, тобто в практичній професійній діяльності, а також у галузі безпосередньої спеціалізації представника юридичної професії, тобто у фаховій діяльності.

Список використаних джерел

1. Александрова В.В. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови / В.В.Александрова // Іншомовний аспект підготовки фахівців для органів внутрішніх справ України: Матеріали міжнародної практичної конференції, Харків, 20-21 травня 1999 / Ун-т внутр. справ. – Х.: Ун-т внутр. справ, 1999. – С.11-14.
2. Білобородова Л.Д. Комплексне навчання держслужбовців іношомовної комунікації на базі модульно-рейтингової системи // Теорія та практика державного управління: [Збірник] / Нац.акад.держ.упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т [Редкол.: Г.І.Мостовий та ін.]. – Вип.4. Актуальні питання навчання іношомовної комунікації у вищих навчальних закладах: матеріали наук.-практ.конф., 20 травня 2003 р. – Х: Магістр, 2003. – С. 51-54.
3. Бондар С.М., Сгорова Н.Н., Орач Ю.В. Фреймова репрезентація знань як спосіб підвищення ефективності викладання англійської мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Між предметні зв'язки: Наукові дослідження. Досвід. Пошуки: зб. наук. пр. / Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна. – Х.: Константа. – Вип.10. – 2006. – С.26-31.
4. Федоренко Ю.П. До питання компетентності і комунікативної компетенції / Ю.П.Федоренко // Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конф. 4-6 березня 2002 р. – Полтава: АСМІ, 2002. – С.285-286.
5. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Карл Ясперс / Пер. с нем. М.И.Левиной. – [2-е изд.] – М.: Республика, 1994. – 527 с.
6. Тимофеева Н.П. Основы семантической трансформации устойчивых словосочетаний при изменении сферы их употребления (на материале юридической и компьютерной терминологии русского и английского языков). Автореф. дисс. ...канд. филол. наук. – Саратов, 1997. – 17 с.
7. Лийметс Х.Й Как воспитывает процесс обучения? / Хейно Йоханнович Лийметс. – М.: Знание, 1982. – 96 с.
8. Левитан К.М. Юридическая педагогика: учебник / К.М.Левитан. – М.: Норма, 2008. – 432 с.
9. Насонова Н.А. Передача інформації в процесі вивчення іноземної мови / Н.А. Насонова // Проблеми гуманізму і освіти: зб. матеріалів науково-метод. конф., м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. В 2-х томах. – Вінниця: Універсум, 2002. – Том 2. – С. 241-243.
10. Прадівляний М.Г. Викладання фахово спрямованої іноземної мови на основі компетентнісного підходу / М.Г.Прадівляний // Гуманізм та освіта: зб. матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конф.
11. Космеда Т.А. Актуальні процеси мовлення чи «мовний смак» української сучасності / А. Космеда // Мовознавство. Науково-теоретичний журнал інституту мовознавства ім. О.О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАНУ України. –2014. – №2. – С. 44-45.
12. Національна стратегія розвитку освіти України період до 2020 року / Схвалено указом Президента України 25 червня 2013 року №344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
13. Мелешенко А. Європейське шкільництво у структурі освіти Волині (кінець XVIII- початок XX ст.ст.): дисертація на здобуття наукового ступ. канд. пед. наук. :спец.13.00.01 / А. Мелешенко. – Житомир, 2015. – 219 с.

СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Засновник видання: Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс»

Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018

Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869

Передбачувана періодичність: шість разів на рік

Місцезнаходження: вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна

Вид видання за цільовим призначенням: наукове

Контакти: +380970440309, sgvisn@gmail.com

Сайт: <http://www.newroute.org.ua>

Для викладачів, наукових співробітників, студентів, аспірантів та всіх, кого цікавлять сучасні проблеми педагогіки, соціології, філософії, психології, соціальних комунікацій, філології, мистецтвознавства, культурології, історії, економіки, юриспруденції, політики та публічного адміністрування.

Автори несуть відповідальність за зміст (авторство та самостійність досліджень), точність та достовірність викладеного матеріалу. Редакція може не поділяти точки зору авторів.

Редакційна колегія:

Кучин Павло Захарович, засл. арт. України, СГ НТМ «Новий курс» (головний редактор)

Акіншина Ірина Миколаївна, к. філол. н., доц., Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Гончаренко Тетяна Ігорівна, СГ НТМ «Новий курс» (відповідальний секретар)

Дубовик Наталія Анатоліївна, к. політ. наук, доц., Державний університет телекомунікацій

Дуна Наталія Геннадіївна, к. е. н., доц., Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Захаревич Михайло Васильович, к. мист., доц., Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого

Кислюк Любов Вікторівна, к. соц. ком., Луганський національний аграрний університет

Кожедуб Олена Василівна, к. соц. н., доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Колчанова Людмила Миколаївна, к. мист., доц., Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Косуля Ірина Юріївна, к. соц. н., доц., Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) GmbH

Кучин Сергій Павлович, к. е. н., доц., Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Наголюк Олена Євгенівна, к. ю. н., Луганський національний аграрний університет

Субота Євген Володимирович, к. культ., Харківська державна академія культури

Тополевський Віктор Юрійович, к. пед. н., доц., Харківська державна академія культури

Харченко Артем Вікторович, к. і. н., доц., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Шевчук Інна Володимирівна, к. держ. упр., Хмельницький університет управління та права

Яцишин Уляна Володимирівна, к. політ. н., Національний університет «Львівська політехніка»

Докладна інформація про видання розташована на сайті www.newroute.org.ua. Засновником та видавцем збірника є Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс», яка заснована 1989 року. Збірник зареєстровано в Департаменті державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України (м. Київ, Україна). Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ №23259-13099ПР видано 19.04.2018. Збірник зареєстровано у Міжнародному центрі реєстрації серійних видань (м. Париж, Французька Республіка). Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN): 2305-9869. Інформація про опубліковані наукові праці розміщується в пошуковій системі наукових публікацій «Google Scholar», в базі даних інформаційного ресурсу «Наукова періодика України», на сайті Соціально-гуманітарної науково-творчої майстерні «Новий курс». Друковані примірники збірника надсилаються до бібліотек України. Збірник не входить до переліку спеціалізованих видань України. Публікація у збірнику підтверджує апробацію наукових досліджень та вважається друкованою науковою працею автора, що опублікована у вітчизняному науковому періодичному виданні.

Наукові праці публікуються в рамках проведення IV науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу», 28 листопада 2018 р., м. Харків.

Послідовність розміщення наукових праць визначається відповідно до дати їх отримання редакцією.

УДК 009:3(082)

ББК 6/8я43

С69

Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 23. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2018. – 176 с.

© СГ НТМ «Новий курс», 2018

© Автори, 2018

ЗМІСТ

Стор.

Розділ перший**Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації**

<i>Здирко Ірина Анатоліївна</i> РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕНІ ІНФОРМАТИКИ	...	5
<i>Ладика Ірина Ярославівна</i> ТРАКТУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО РЕПОРТАЖУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	...	9
<i>Добровольська Лариса Пантеліївна, Окса Микола Миколайович</i> ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ І УЧНІВ В УМОВАХ ПОЛКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	...	13
<i>Пержун Володимир Васильович</i> ЕМПІРИКО-СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: ВИМІРИ ПОВЕДІНКОВИХ ЕФЕКТІВ ОЦІНКИ МИНУЛОГО УКРАЇНИ	...	19
<i>Демченко Діна Ісхаківна</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТА	...	24
<i>Задунайська Юлія Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	...	30
<i>Чугуй Наталія Вадимівна</i> ПРОФІЛАКТИКА ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	...	35
<i>Юрим Яна Олегівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	...	39
<i>Ткемаладзе Зоя Павлівна</i> АРТ-ПЕДАГОГІКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	...	41
<i>Грабовий Андрій Кирилович</i> ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ДЕМОНСТРАЦІЙНОГО ХІМІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	...	45
<i>Овчаренко Зоя Петрівна</i> ДІАГНОСТИКА НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	...	51
<i>Акінішина Ірина Миколаївна</i> ПРЕСА 1941-1943 РР. ПРО ВІДРОДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ДОНБАСУ	...	54
<i>Кириченко Ольга Вікторівна</i> БАТЬКІВСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	...	58
<i>Агєєнко Тетяна Анатоліївна</i> «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ»: АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	...	62
<i>Коваль Вероніка Валентинівна</i> РОЗВИТОК РЕФЛЕКСІЇ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	...	66

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 23

Видання українською та російською мовами

Відповідальний секретар – Гончаренко Т. І.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ №23259-13099ПР від 19.04.2018

Видавець СГ НТМ «Новий курс»
Вул. Манізера, 3, м. Харків, 61002, Україна
Тел. 097-044-03-09, E-mail: nr1989@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №6392 від 07.09.2018

Підписано до друку 23.11.2018. Формат 60x90 1/8
Папір офсетний, 80 г/м². Гарнітура «Times New Roman»
Друк. арк. – 15,0. Наклад 50 прим.